

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง

ระวีวรรณ ภาคพรต

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

เกริ่นนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่า “ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง” คือเป้าหมายหลักของการจัดการเรียน การสอนที่ผู้สอนต้องการให้เกิดขึ้นต่อผู้เรียน ซึ่งหมายถึงการตั้งคำถามในเชิงเหตุผลว่า “สอน ไปเพื่ออะไร” สำหรับผู้สอนนั่นเอง และเนื่องจากเรื่อง “หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ ” เป็นมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้ผู้สอนจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความงอกงามใน 4 ด้านคือ ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ ด้านเจตคติและ ค่านิยม และด้านการจัดการและการปฏิบัติ แต่ในความเป็นจริง สภาพการจัดการเรียนการสอน “หลักการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ ” ที่ผ่านมาเป็นภาระหนัก ของการศึกษาและผู้สอน ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพราะมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้ง 4 ช่วงชั้น ไม่มีนัยความแตกต่างในมาตรฐานการเรียนรู้เลย ดังจะเห็นได้ดังนี้

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ส 3.1

ช่วงชั้นที่ 1. (4) เข้าใจระบบและวิธีของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ

ชีวิตประจำวันได้

ช่วงชั้นที่ 2. (4) เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ

ชีวิตประจำวันได้

ช่วงชั้นที่ 3. (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

ช่วงชั้นที่ 4. (5) เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการแบบเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไป

ประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

(กระทรวงศึกษาธิการ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ในหลักสูตรการศึกษา 2544.2544 : 20)

นั่นหมายถึง “ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง” หรือ “ความงอกงามทั้ง 4 ด้าน ” ที่หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานคาดหวังจะให้เกิดในตัวผู้เรียน จึงขาดความชัดเจน สถานศึกษาและผู้สอน ต้องกำหนดเองว่า **ควรจะสอนอะไร และแคไหน** ให้กับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นเอง ซึ่งย่อมมี ผลกระทบต่อมาตรฐานการศึกษาของชาติอย่างแน่นอน

ด้วยเหตุดังกล่าวคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เชิญผู้สอนสาระดังกล่าว ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษา มาร่วมการจัดทำ “ร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายชั้นปี ” ขึ้น โดยร่างหลักสูตร

ดังกล่าวเป็นเพียงฐานแนวคิดขั้นต้นสำหรับผู้สอนและสถานศึกษาจะนำไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ทั้งนี้คาดหวังว่าเมื่อมีการนำไปทดลองใช้จะเกิดแนวคิดหลากหลายและพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

องค์ความรู้หลักของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักแนวคิด

เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนแก่พสกนิกรชาวไทยใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อ การพัฒนาในทุกระดับให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง องค์ความรู้ที่ เกี่ยวข้องจึงเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

1. วิธีการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้
2. แนวทางการพัฒนาตน ครอบครัว ชุมชน องค์กร และการพัฒนาประเทศเพื่อให้ก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล มั่งคั่งและยั่งยืน
3. หลักปฏิบัติเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
4. หลักปฏิบัติในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
5. การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยและเมื่อวิเคราะห์

เนื่องจาก มาตรฐานสาระเศรษฐศาสตร์ ส 3.1 กำหนดไว้ว่า “เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและบริการ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ ” จะพบว่าองค์ความรู้หลักคือเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า ซึ่งก็คือ แรงงาน สติปัญญา ภูมิปัญญา เวลา ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว/ชุมชน และสิ่งของที่มีทั้ง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด เพื่อ “การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ”

องค์ความรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตรจึงสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ สถานศึกษาและผู้สอนสามารถเชื่อมโยงบูรณาการเป็นเรื่องเดียวกัน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ ปลุกฝังหลักคิดและหลักปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งประกอบด้วย 3 คุณลักษณะและ 2 เงื่อนไขไปพร้อมกับเนื้อหา คือ ความพอประมาณ กับศักยภาพและสภาวะแวดล้อมของภูมิสังคมของตนเอง ความมีเหตุผล ในเชิงความรู้และการดำเนินชีวิต การมี ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อการเตรียมตัวให้พร้อมรับความเสี่ยงและความเปลี่ยนแปลงต่างๆที่อาจ เกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้เงื่อนไข ความรู้ ทั้งความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง และเงื่อนไข คุณธรรม อาทิ การมีหิริโอตตปปะ ความซื่อสัตย์สุจริต ความพากเพียร ความอดทน การ แบ่งปัน การใช้สติและปัญญาในการดำรงชีวิต

การบูรณาการกรอบแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สาระอื่น ๆ

นอกจากสาระเศรษฐศาสตร์ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแล้ว กลุ่มสาระ อื่นๆ ก็สามารถนำหลักคิดของเศรษฐกิจพอเพียงคือ 3 คุณลักษณะและ 2 เงื่อนไขไปบูรณาการ

ในการจัดการเรียนการสอนได้ด้วย โดยเมื่อนำมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มมาวิเคราะห์ก็จะพบว่า องค์ความรู้ของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถบูรณาการได้ในสาระการเรียนรู้ 5 สาระ ได้ดังนี้

1. **ภาษาไทย** : ฟัง พูด อ่าน เขียน การอภิปราย การวิเคราะห์
2. **ภาษาต่างประเทศ** : ภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก
3. **การงานอาชีพและเทคโนโลยี** : ทักษะกระบวนการ การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ การแก้ไขปัญหา จิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
4. **สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม** :
 - ศาสนา : หลักศีลธรรม ค่านิยมที่ดีงาม การพัฒนาตน การนำเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้สันติสุข
 - หน้าที่พลเมือง:การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข วิถีชีวิตประชาธิปไตย:การระบอบ สามัคคีธรรม ปัญญาธรรม
 - เศรษฐศาสตร์ :การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
 - ประวัติศาสตร์ : ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆอย่างเป็นระบบ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและรักษาความเป็นไทย
 - ภูมิศาสตร์ : ระบบธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อม การสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. **วิทยาศาสตร์** ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ส่วนสาระการเรียนรู้อีก 3 สาระ คือ **คณิตศาสตร์ ศิลปะ และสุขศึกษาและพลศึกษา** ผู้สอนสามารถนำหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงคือ 3 คุณลักษณะและ 2 เงื่อนไขไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นผลให้กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละคาบเวลามีคุณค่าและความหมายในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ทั้งเป็นการ **“พัฒนาตน”** ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและขจัดปัญหา **“ความอ่อนแอของระบบการศึกษาไทย”** ได้เป็นอย่างดี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3)

(ร่าง) หลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
1. รู้จักช่วยเหลือตนเอง	1. ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและครอบครัวอย่างมีความรับผิดชอบ	1. รู้จักช่วยเหลือครอบครัวและชุมชน
2. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด	2. รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า	2. รู้จักเลือกใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า
3. รู้จักออม	3. มีวินัยในการใช้จ่าย	3. วิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเอง
4. รู้จักแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับผู้อื่น	4. รู้จักแบ่งปันสิ่งของช่วยเหลือผู้อื่น	4. รู้จักเสียสละแบ่งปันทรัพยากรที่มีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
	5. ปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข	5. ชื่นชมและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข

เมื่อวิเคราะห์ร่างหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 1 จะพบว่าเป็นเรื่องของการฝึกฝนทักษะการปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งเรื่องการดำเนินชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้เรื่องการพัฒนาตนอย่างยั่งยืน และมั่นคง การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข และการบริหารจัดการทรัพยากรของตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมิได้เรียนรู้ภาคทฤษฎี หรือหลักการ แต่เรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน องค์กรความรู้ที่เกี่ยวข้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเองครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจ ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของตนเอง รู้จักการออม ข้อคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร ข้อคิดเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม ทักษะกระบวนการ เป็นเรื่องพัฒนาทักษะการคิด ทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการเรียนรู้ เจตคติและค่านิยม เป็นเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การรู้จักตนเอง การพึ่งตนเอง การเสียสละ เป็นต้น ส่วน การจัดการและปฏิบัติ คือ การได้รับการอบรมปณิธาน ให้เป็นผู้ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

รู้จักและปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตโดยใช้คุณธรรมนำความรู้เน้นในเรื่องการช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เห็นคุณค่าของการออม การแบ่งปันสิ่งของที่มีให้กับผู้อื่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ฝึกฝนทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืนมีเจตคติที่ดีและเห็นคุณค่าในการพัฒนาตนเอง

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รู้จักและปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน ในเรื่องเกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองและครอบครัว การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า มีวินัยในการใช้จ่าย เห็นคุณค่าในการออม การแบ่งปันสิ่งของและช่วยเหลือผู้อื่น ฝึกฝนทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน มีเจตคติที่ดีและเห็นคุณค่าในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รู้จักและปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน ในเรื่องเกี่ยวกับการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม การเลือกใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า สามารถวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเองเห็นคุณค่าของการแบ่งปันทรัพยากรที่มีให้กับผู้อื่นรวมทั้งการเสียสละเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ฝึกฝนทักษะการคิดและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน มีเจตคติที่ดีและเห็นคุณค่าในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน และใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีความสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)

(ร่าง) หลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่4-6)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
1.เข้าใจหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	1.ปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	1.เข้าใจระบบและวิธีการดำเนินงานขององค์กรในชุมชนตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
2.สำรวจสภาพปัญหาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน/ชุมชน และเสนอแนวทางการแก้ปัญหา	2.วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน/ชุมชน	2.อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
3.เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของตนเองและวางแผนการใช้จ่ายตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง	3.เข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวและนำหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงและเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว	3.วิเคราะห์วางแผนการจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ
4.สำรวจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	4.รวบรวมองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากร่างหลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วงชั้นที่ 2 จะพบว่ายังคงเป็นเรื่องของการฝึกฝนทักษะ การปฏิบัติตนตามหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีได้เน้นทฤษฎีหรือ

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จากสื่อที่หลากหลายที่อยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุทัศน์ ซีดี-รอม รวมทั้งสภาพจริงที่ผู้เรียนได้ประสบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกขึ้นกว่าช่วงชั้นที่ 1 ทั้งในเรื่องพัฒนาตนเอง โดยใช้คุณธรรมนำความรู้ในการดำเนินชีวิต การกระทำของบุคคลต่างๆในสังคมที่ปฏิบัติตามหลักแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากเรื่องการประกอบอาชีพ การมีจิตสาธารณะ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ เพื่อให้เห็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ และปฏิบัติตนตามบทบาทที่เหมาะสม รวมทั้งสภาพปัญหาของสังคมไทย เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการรับวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเตรียมตัวผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 9-12 ปี ได้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการพัฒนาตนเองท่ามกลางกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ยังคงเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและท้องถิ่นที่กว้างขวางเพิ่มขึ้นจากช่วงชั้นที่ 1 ความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจทั้งเรื่องสภาพรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัว การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในการผลิตและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ สภาพสังคมและสภาพสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว การใช้ทรัพยากร ปัญหาการอนุรักษ์ รวมทั้งเห็นคุณค่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข มั่นคงและยั่งยืน

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รู้ เข้าใจ ปฏิบัติตน และสามารถพัฒนาตนเองและครอบครัวให้ดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการเข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของตนเองและรู้จักวางแผนการใช้จ่าย ตรวจสอบสภาพปัญหาของการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ครอบครัวและโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฝึกฝนทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้โดยการสังเกต มีเจตคติและค่านิยมที่ดีเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง ฟังตนเอง เชื่อสัจยสุจริต การประหยัดและอดออม เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

รู้ เข้าใจ ปฏิบัติตน และสามารถพัฒนาตนเองและครอบครัวให้ดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการเข้าใจสภาพรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว รู้จักวางแผนการใช้จ่าย สามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวตามศักยภาพของตนเอง วิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ใกล้ตัวให้ลุ่มลึกขึ้นกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รวมทั้งสภาพการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้สามารถเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ฝึกฝนทักษะกระบวนการกลุ่ม ทักษะการแสวงหาข้อมูล การรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่าย ๆ มีเจตคติและค่านิยมในการดำรงตนตามวิถีประชาธิปไตยและความ

เป็นมนุษย์ เช่น มีนิสัยในการเน้นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รู้ เข้าใจ ปฏิบัติตน และสามารถพัฒนาตนเองและครอบครัวให้ดำเนินชีวิตตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัว การวางแผนการใช้จ่ายและการปฏิบัติตนเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ ฝึกหาและสำรวจการดำเนินงานขององค์กรในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพในชุมชนของตนเอง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฝึกฝนทักษะในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยการสังเกตและการสอบถาม มีเจตคติและค่านิยมที่ดีในการดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การยอมรับในความแตกต่าง การเสียสละเห็นแก่ประชาชนส่วนรวม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

(ร่าง) หลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
1. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย หลักแนวคิด และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมบนพื้นฐานของหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. เข้าใจแนวทางพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. สามารถนำหลักแนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน	2. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในช่วงชั้นที่ 3 ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ ความหมาย กรอบแนวคิด คุณลักษณะ ความเป็นมาและความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวได้ว่า ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จะได้เรียนรู้ *ภาคทฤษฎี* ที่ถูกต้องของ *ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง* เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและครอบครัว ให้มีการพัฒนาที่สมดุลและก้าวหน้าไปอย่างยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ เทคโนโลยี และ วัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งการเรียนรู้ดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่ลุ่มลึกกว่าผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เพราะผู้เรียนในช่วงนี้อยู่ในช่วงเป็นวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12-15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงในร่างกายและอารมณ์ ต้องการความอิสระทั้งในด้านความคิดและการแสดงออก การเรียนรู้ของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 3 จึงเป็นการเปิดโลกการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น ให้มีโอกาสได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและได้นำความรู้เกี่ยวกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาสำรวจ วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ยังคงเน้นเรื่องการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน ให้ดำเนินชีวิตโดยใช้คุณธรรมนำความรู้แล้ว และเป็นเรื่องหลักปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาไทย เป้าหมายคือการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย กรอบแนวคิด คุณลักษณะและความสำคัญ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำหลักการและแนวคิดพอเพียงไปใช้ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ โดยเน้นทักษะการแสวงหาความรู้ โดยการสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศ ทักษะกระบวนการกลุ่ม ฝึกฝนความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ มีเจตคติและค่านิยมที่ดีในการดำรงชีวิต ตามกระบวนการประชาธิปไตยและความ เป็นมนุษย์ รู้จักตนเอง สภาพสังคมของตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญู รัก ศักดิ์ศรีตน มีนิสัยในการผลิตและบริโภคที่ดี ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน

ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รู้ เข้าใจและวิเคราะห์ สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้าน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสามารถนำหลักการและแนวคิดของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และพัฒนาสังคม ทางด้านต่างๆ บนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างสมดุล โดยเน้นทักษะการแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ใน ท้องถิ่น ทั้งการสังเกต สำรวจ รวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ รวมทั้ง องค์กรวิชาชีพในชุมชน ได้ศึกษาวิเคราะห์กรณีตัวอย่างของชุมชนที่หลากหลายที่ดำรงชีวิต ตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ฝึกฝนทักษะ กระบวนการกลุ่มในการทำงานร่วมกับ ชุมชน มีเจตคติ และค่านิยมที่ดีตามกระบวนการประชาธิปไตย และเป็นมนุษย์ รู้จักเคารพ สิทธิของผู้อื่น เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม รักท้องถิ่นและประเทศชาติ

ตัวอย่าง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รู้เข้าใจและวิเคราะห์ สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสามารถนำหลักการและแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม บนพื้นฐานของหลักพอเพียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นทักษะการแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ทั้งการสังเกต สืบค้น รวบรวม ข้อมูลในชุมชน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ รวมทั้งองค์กรวิชาชีพในชุมชน ได้ศึกษาวิเคราะห์การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆในชุมชน ความคิด ความเชื่อของชุมชน วัฒนธรรม และประเพณีที่สืบสานต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติตนตามหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการกลุ่มในการทำงานร่วมกับชุมชน มีเจตคติและค่านิยมที่ดีตามกระบวนการประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังสำหรับช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาที่ 4-6)

(ร่าง) หลักสูตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6)

มัธยมศึกษาปีที่ 4	มัธยมศึกษาปีที่ 5	มัธยมศึกษาปีที่ 6
1. เข้าใจและวิเคราะห์การบริหารจัดการองค์กร / วิสาหกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. เข้าใจและวิเคราะห์การพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. เข้าใจและวิเคราะห์การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ตระหนักในความสำคัญของการบริหารจัดการองค์กร/วิสาหกิจชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2. ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2. ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล
3. นำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง	3. นำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ	3. นำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

ในช่วงชั้นที่ 4 ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนให้เตรียมพร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคม พัฒนาตนเอง ชุมชนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้อย่าง

สอดคล้องตามหลักแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ
ช่วงชั้นที่ 4 ควรเรียนรู้กรอบแนวคิดและคุณลักษณะปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ลุ่มลึก
เพิ่มขึ้นจากช่วงชั้นที่ 3 โดยได้วิเคราะห์กรณีตัวอย่างของการปฏิบัติตนของปัจเจกชน ของกลุ่มผู้
ประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกรกับทฤษฎีใหม่ สหกรณ์ในชุมชน กลุ่มแม่บ้าน องค์กรธุรกิจ
ในชุมชนที่บริหารจัดการตามหลักแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเห็นแนวทางการ
วิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่หลากหลาย ลุ่มลึกและกว้างขวางยิ่งขึ้นได้
เรียนรู้การบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศไทยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ และส่วนหนึ่งของโลก รู้เท่าทันกระแสของการพัฒนาของโลกในยุคโลกาภิ
วัตน์ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาแนวคิดในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างสันติสุข

องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเรื่อง การพัฒนาตนเอง การพัฒนาชุมชน และการ
พัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การเข้าใจ วัฒนธรรม
ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันของมนุษยชาติ การ
บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างความตระหนักถึงปัญหาของ
มนุษยชาติในด้านต่าง ๆ ตระหนักถึงคุณค่าและการประยุกต์ใช้ต่อยอดสืบสานภูมิปัญญาไทย
และวัฒนธรรมไทย เป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อ
การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ตัวอย่าง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เข้าใจและวิเคราะห์การบริหารจัดการองค์กรวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ตระหนักในความสำคัญและสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการองค์กร
วิสาหกิจชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ โดยเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ใน
ท้องถิ่น การจัดทำโครงการเพื่อสืบค้นความรู้ได้ด้วยตนเอง ฝึกฝนทักษะกระบวนการกลุ่มด้วย
ใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันประกอบด้วย 3 คุณลักษณะคือ ความพอประมาณ
ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และ 2 เงื่อนไขคือ ความรู้ ความรอบคอบ
ระมัดระวัง และคุณธรรม มาเป็นรากฐานของการทำโครงการ ซึ่งเป็นการฝึกฝนตนเองในการ
ดำเนินชีวิต และการวางแผนการทำงาน อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เห็นแนวทางการ
ดำเนินชีวิต และแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมจากองค์กรในชุมชน เช่น
OTOP สหกรณ์ตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนมีเจตคติและค่านิยมที่ดีใน
การพัฒนาตนเองเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถ
อยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีศักยภาพ เสรีภาพ และทางเลือกในการ
ดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุล และยั่งยืน

ตัวอย่าง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เข้าใจและวิเคราะห์การพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาแนวคิดการพัฒนาประเทศจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติที่ผ่านมาและในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาจากบทความจากสื่อสารสนเทศ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจสภาพปัญหาของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ที่มีผลต่อสังคมไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย สามารถนำแนวทางการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้ก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การแสวงหาความรู้จากสื่อที่หลากหลาย การทำโครงการ ทักษะกระบวนการกลุ่ม มีเจตคติ และค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ และสามารถกำหนดแนวทางประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม และสร้างสรรค์ต่อส่วนรวม

ตัวอย่าง ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระเศรษฐศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เข้าใจและวิเคราะห์การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาแนวคิดในการพัฒนาประเทศ จากกิจกรรมเศรษฐกิจ และกิจกรรมสังคม ที่ประเทศไทยได้มีความสัมพันธ์กับนานาประเทศและสังคมโลก ทั้งในด้านกระบวนการร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การแข่งขัน การขัดแย้ง และการประสานประโยชน์ ทั้งนี้เพื่อให้รู้เท่าทัน ตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้น และเห็นความสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ สามารถนำหลักการของการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตามกระบวนการทางประชาธิปไตย ในการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง ฝึกฝนทักษะการนำหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศที่เกี่ยวข้อง ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองให้ก้าวหน้าอย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีเจตคติและค่านิยมที่ดีในการดำเนินชีวิตภายใต้วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และมีศรัทธาเชื่อมั่นในมนุษย์ มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งภูมิปัญญาของมนุษยชาติ

บทส่งท้าย

จะเห็นว่าในภาพรวมของ “ร่างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง” องค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ เจตคติ และค่านิยม รวมทั้งด้านการจัดการ และการปฏิบัติสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาตนเอง ชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก ให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืนและสมดุล นอกจากนี้ในการนำหลักแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน

8 กลุ่มสาระ คือ 3 คุณลักษณะ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้อาณัติ 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ และคุณธรรม เพื่อการพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืนนั้น การนำเสนอ “ผลการเรียนรู้” ในกลุ่มสาระต่างๆ จึงควรสอดคล้องกับแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปด้วย โดยพิจารณา ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึง ปัจจัยภายใน ได้แก่ การรู้จักตนเองว่าเป็นคนอย่างไร มีความสามารถด้านใด สุขภาพเป็นอย่างไร ฯลฯ ปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง สภาพภูมิสังคมที่แวดล้อมตนเอง ประกอบด้วยลักษณะประเทศ ภูมิอากาศ ความคิด ความเชื่อ ของชุมชนที่อยู่รอบรอบการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงเรื่องดังกล่าว จะทำให้ผู้เรียนมีข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของตนเพียงพอที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับความพอประมาณได้

ความมีเหตุผล หมายถึง การตอบคำถามได้ว่าสอนอะไรอยู่ สอนทำไม ต้องการผลด้านใดให้เกิดขึ้นแต่ผู้เรียน ทั้งเหตุผลตามหลักวิชา เหตุผลที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิต เหตุผลที่ถูกต้องสอดคล้องกับหลักกฎหมาย จารีตประเพณีและวัฒนธรรมในสังคม การสร้างเจตคติ และค่านิยม “ความมีเหตุผล” ดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ความสำคัญต่อการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายนอกจากนี้ยังเป็นการสร้างนิสัยที่ดีในการดำเนินชีวิต

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงอนาคตของผู้เรียนซึ่งย่อมมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งที่เกิดจากภัยธรรมชาติ ความเจริญทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจของบุคคล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสังคม และสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ รวมทั้งความเสี่ยงจากการเรียนรู้ในกลุ่มสาระดังกล่าวแล้ว ผู้เรียนควรได้รับความปลูกฝังให้เป็นผู้มีความมั่นคงทางจิตใจ เห็นคุณค่าของทรัพยากร รักรักษาสิ่งแวดล้อม ภูมิใจในความเป็นไทย ภูมิใจในภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมประเพณีไทย ที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพแข็งแรงอันเป็นความมั่นคงทางร่างกาย ฝึกฝนให้ยอมรับความเปลี่ยนแปลง เข้าใจถึงปรัชญาที่ว่า “ปัญหาคือความท้าทายทางสติปัญญาของมนุษยชาติ” ไม่ใช่การทอดทิ้ง

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ที่ผู้สอนต้องสร้างให้ผู้เรียนมีนิสัยการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองในสาขาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้นั้นมาใช้ การวางแผนงาน และการปรับเปลี่ยนแผนงานโดยไม่ยึดติดตำรา คำนึงถึงปรัชญาของภูมิสังคม และความระมัดระวัง ในการปฏิบัติงานและการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม

เงื่อนไขคุณธรรม ที่ผู้สอนควรสอดแทรกในการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ซึ่งโดยปกติแล้วคุณธรรมสำคัญสำหรับผู้เรียนในทุกๆ ระดับ คือ ความมีสติ มีสมาธิ (ตั้งใจฟัง พูด อ่าน เขียน) และการใช้ปัญญาในการคิดวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน คุณธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความพากเพียรพยายาม การใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การไม่โลภ ไม่หลง ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ฯลฯ คุณธรรมสำหรับการอยู่รวมกันผู้อื่นใน

สังคมอย่างสันติสุข ได้แก่ การมีจิตสาธารณะ การยอมรับความแตกต่าง ในวัฒนธรรมประเพณี การรับฟังผู้อื่น การมีคารวะธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม ฯลฯ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 3 คุณลักษณะ และ 2 เจือไน
ดังกล่าวนี้จะเป็นผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล พร้อม
รับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้าน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน ซึ่งความคาดหวัง
ดังกล่าว มุ่งหวังให้ผู้สอนส่งเสริมให้เกิดในตัวของผู้เรียนในทุกๆระดับชั้นเพื่อให้เป็นเยาวชนดีมี
คุณภาพซึ่งจะ **“สามารถดำรงรักษาความเจริญมั่งคั่งของประเทศชาติไว้และพัฒนาให้
ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด ”** (พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้
พระราชทานแด่คณะครู และนักเรียน เมื่อ 27 กรกฎาคม 2524)